

FREDERIK VAN EEDEN †

16 JUNI 1932.

Middag.

Tien minuten over half vijf.

En toen tikte de klok verder — maar er stond een hart stil.

De wijzers der uurwerken draaien hun cirkels af, uren, dagen, maanden, jaren — de tijd neemt ons mee in zijn vlucht, tot hij ons loslaat en vóór ons uit smelt.

Het uur van verschijnen en het uur van verdwijnen zijn door God bepaald.

Tien minuten over half vijf op een zonnigen zomerdag, als Windekind zich wiegt op vuren klaprozen en hemelsblauwe korenbloemen, als de merels fluiten en de vinken slaan, sterft Frederik van Eeden.

Nu is het vervuld.

De kleine Johannes had het in zijn jonge leven eens gevraagd aan den Dood: Zult gij mij nu medenemen? En de Dood had geantwoord: Neen! nu nog niet.

Nu nog niet.

Dat had den tijd nog.

Er moest nog veel strijds gestreden zijn eer het zoo laat was: tien minuten over half vijf in den namiddag van den 16^{en} Juni 1932. De klokken moesten nog heel wat slagen dreunen in stille nachten.

Maar nu is het vervuld.

Nu brandt dat lichtje in de stille kamer. Nu trilt het peinzend en doet het dansen de schaduwen op den wand. Nu snikt de liefde haar smart bij het bed met witte gordijnen, met lange schaduwen in de plooiën. Nu ligt hij stil.

Dat is de kleine Johannes geweest.

Het kind, dat eens zijn geheimen met Windekind genoot in de blonde duinen-

wereld; de knaap, die voor 't eerst schreide, zóó, dat het pijn deed, toen hij Wistik had gesproken; de jongeling, dien Pluizer martelde, toen dit monster het menschelijke in hem en nog veel meer in hem dreigde te vernielen. Och, en toen begon het pas: het leven met zijn moeiten en verdriet. Met zijn eenzaamheden en teleurstellingen.

En hij heeft ze doorgeleefd, doorgeworsteld de moeilijke dagen en bange nachten. Bewust en onbewust. Tot de donkere slagschaduwen zich spreidden in den langen avond.

Het bericht van het einde kwam niet onverwacht. Van Eedens lichaam is gesloopt weken, maanden, jaren lang. En zijn geest, die heldere geest, die de duizenden had geboeid door zijn voortreffelijk werk, is verduisterd. Deze literator, uit wiens taal de schoonheid glansde, wiens betoogen uitmunten door logische structuur, is

geëindigd met onsamenhangende zinnen, met verwarring: dat was de nacht, die in deze ziel zonk en die met zijn donkerten tenslotte het flauwste licht doofde.

Hij heeft het zoo moeilijk gehad, deze eenzame denker, zoo zwaar, deze idealist, die het leven zag en hoorde, kreunend in den greep van lijden en dood en die zoo gaarne wilde helpen en verlossen. Zijn eigen schouders kromden onder het wereldleed en hij heeft een deel er van meegesjouwd zijn jaren door. Het uitnemendste was moeite en verdriet. Wat is de mensch!

De deuren van den tijd zijn gesloten,

Nu is het vervuld.

De poorten der eeuwigheid draaiden op hun scharnieren. Van Eeden is niet meer.

Het is de tijd nog niet om de plaats te bepalen, die Van Eeden in onze literatuur inneemt.

Zelf schreef hij eens, dat hij de autoriteit van een vakman niet had bestreefd of verworven, zelfs niet in de belletrïe. Het was zijn lot geweest een eigen weg te zoeken, omdat hij de stem van zijn eigen ziel duidelijk had gehoord en verstaan en dwars door de menschenwereld, die afkeurde en tegenwerkte, heeft hij getracht, zichzelf te zijn, heeft hij zijn roeping trachten te vervullen.

In deze karakteriseering van eigen werk ligt bescheidenheid. Ik weet wel, dat hiermee niet alles gezegd is. Hier is ook de tragiek van den balling uit het verloren Paradijs. En tevens de zonde van den mensch, die zich niet laat leiden door Gods hand.

Wij oordeelen niet. Wij hopen, dat de laatste jaren van zijn leven hem geleerd mogen hebben om los te laten wat vroeger door hem als waarheid werd geloofd.

Hij heeft gebeden, deze moede zwerver in de woestijn:

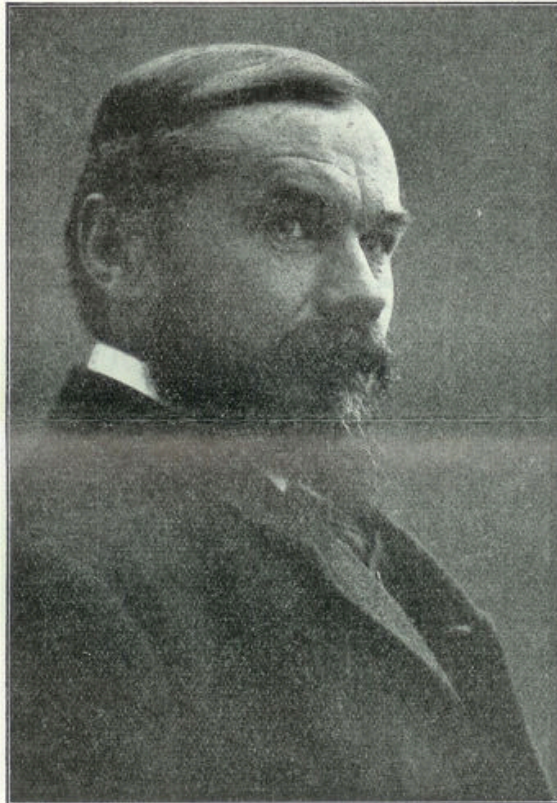
„O machtige Vader! die in de heemelen heerscht
Voor U sta ik nu als Uw zondig kind.
Gedenk onze verwarring, ons armelijk poogen —
Onzen hulpeloozen staat! onze blindheid!
Onze onmacht tegenover den fellen Verderver!”

Hij heeft gestaan bij het Kruis. En hij heeft geroepen tot den Heiland:

„Spreek het woord der verzoening
dat zich Vrede legt oover de wateren onzer ziel.”

En wij zwijgen. En wij hopen, dat Gods goedertierenheid in Christus dezen armen mensch mag hebben vertroost. Dat de genade van den Heiland hem mag hebben gered.

Wie straks het leven van Frederik van Eeden moet beschrijven in zijn veelzijdigheid, wie de waarde er

van moet bepalen voor wetenschap, maatschappij en literatuur, heeft een moeilijke taak.

Want de vruchtbaarheid van dit talent dwingt bewondering.

Als letterkundige schreef hij zuivere poëzie, scherpe critieken, oriënterende essays; enkele drama's zijn groot van conceptie en architectuur; zijn verhalend proza kan wedijveren met het beste wat de wereldliteratuur in dit genre gaf. Misschien is het eerste deel van „De kleine Johannes,” het kunstsprookje, dat zijn naam opeens en voorgoed als artist vestigde, het allerbeste, dat hij schreef.

Er is veel in zijn vroeger werk, dat Christenen be droefde, al was de bedoeling van den schrijver mis schien beter dan ze scheen.

Dat de verhouding van dezen tachtiger tot de andere Nieuwe Gidsers niet blijven kon als ze eerst was of leek, verwondert ons niet. Van Eeden was een zeer gecompliceerde persoonlijkheid; auteur voor de gemeen schap en hierin individualist.

Hij was te veel individualist om niet in botsing te komen met zijn letterkundige bondgenooten en voelde te veel sociaal om individualist te kunnen blijven. De kunst om de kunst — was geen leuze voor Van Eeden. Het aesthetische was hem niet het een en het al. Dit blijkt duidelijk genoeg uit den stijl van zijn werk. Hij stelde het goede boven het mooie. Kon het daarom

op den duur niet vinden bij hen, die de schoonheid vergoedden.

Van Eeden heeft in zijn „Lioba” ons o. m. zijn diepe liefde voor de natuur bezongen en in zijn „Tra gedie van het Recht” voelen we zijn mystieken aanleg.

Deze man heeft gedroomd van een nieuwe maat schappij, waarin liefde en vrede en broederschap zouden bloeien.

Hij heeft gepoogd, zijn droom tot daden te verwer kelijken.

Hij heeft zijn ideaal gekoesterd en hij heeft er in geloofd. Maar het leven bracht de diepe teleur stelling. En zoo zong de klacht van dezen mensch haar melancholie.

„Mijn werk miskend,
mijn kracht ten end,
mijn daden zonder werking.”

Nu is hij gestorven.

Nu is hij — om zijn eigen woord te gebruiken — „ontwaakt.”

Zij het, naar zijn eigen wensch, die zijn arme hart reeds uitzong in het „Lied van de Smart” — in de vertrouwelijke armen van den goeden Herder, Die ge komen is om te zoeken de verloren schapen, en Die zoekt, totdat Hij vindt.

A. L. V. H.

EEN PUZZLE, OM AAN TE VULLEN

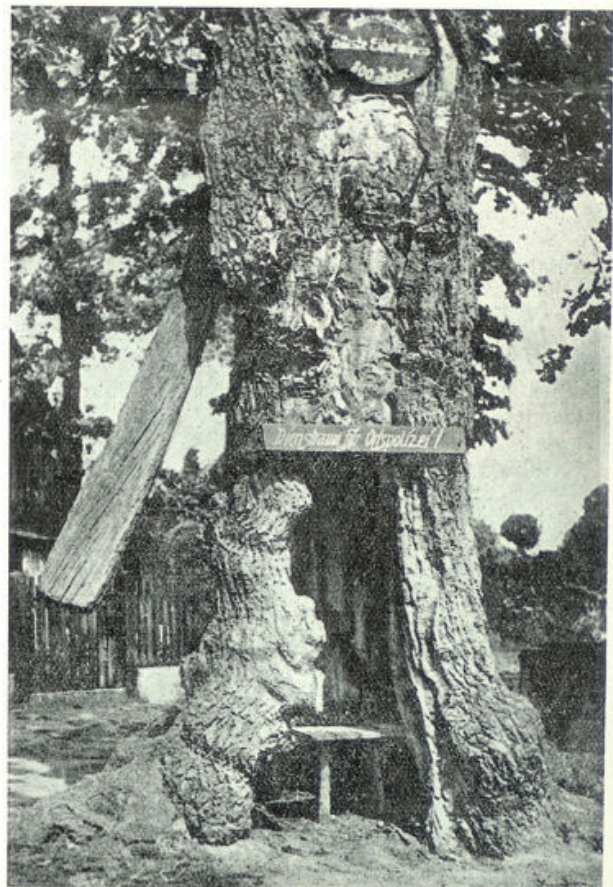
In onderstaand figuur zijn enkele letters aangegeven van het woord, dat gevormd moet worden. De be tekenis van het woord vindt men hier nader aange geven. Alle acht woorden moeten worden ingevuld!

1. Ander woord voor Soortgelijke.
2. Bloed-aftapping.
3. Bedekt nadeel, bedrog.
4. Het in getal verliezen.
5. Een woord, dat men bij koortsige paarden gebruikt.
6. Houdt verband met de boomen.
7. Honderdtal.
8. Kogel.

Opgemerkt wordt, dat in deze puzzle de letter ij wordt aangemerkt als i j. De oplossing hopen we in het volgende nummer te geven.

d	e	r							
	d	e	r						
		d	e	r					
			d	e	r				
				d	e	r			
					d	e	r		
						d	e	r	
							d	e	r

472

Een machtige eik van acht eeuwen oud, wiens holle stam gebruikt wordt door de Deutsche politie als wachthuisje.